

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्दः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् आश्विनशुक्लसप्तमी
आश्विन १३ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

पृष्ठ-4 वर्ष-4 अङ्क-334

1

सितम्बर 29, 2025

Website- www.himsanskritam.com

Email-himsanskrit@gmail.com

2 HPCM लन्दनतः प्रत्यागतः
मुख्यमंत्री, देहल्यां
केन्द्रीयमन्त्रिभिः दलस्य
वरिष्ठनेतृभिः च सह मिलिष्यति

3 सीबीएसई-सम्बद्धतायै
विद्यालयेभ्यः स्वयं आवेदनं
कर्तव्यं भविष्यति

4 ऑनलाइन- प्रशिक्षण
पाठ्यक्रमनिर्माणयोजनायाः
अन्तर्गतं संस्कृतभाषाशिक्षणकक्षायां
समापनसत्रम् आयोजितम्

सुभाषितम्

वाणी रसवती यस्य,
यस्य श्रमवती क्रिया।
लक्ष्मीः दानवती यस्य,
सफलं तस्य जीवितम्।।

अर्थात्- जिस मनुष्य की वाणी
मीठी हो, जिसका कर्म परिश्रम
से भरा हो, जिसका धन दान
करने में प्रयुक्त हो, उसका
जीवन सफल है।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
h|msanskritvartah
Dally Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

IND vs PAK: भारतस्य
विजयः, अन्तिमपक्षे
पाकिस्तानस्य पराजयः

४१ वर्षेभ्यः परं भारत-पाकिस्तानयोः
मध्ये प्रथमं एशियाकप-अन्तिम-
क्रीडायां रविवासेरं टीम-इण्डिया-
दलेन पाकिस्तानं पञ्चस्तोभैः पराजयं
कृत्वा उपाधिः प्राप्ता । दुबई-
अन्तर्राष्ट्रीय-क्रीडाङ्गणे क्रीडितायां
रोमाञ्चकारी-क्रीडायां भारतेन
पाकिस्तान-देशं पञ्चविकेट-परिणामेन
पराजय्य नवमवारं एशियाकपकविजेता
अभवत् । भारतं टॉस जित्वा तेजस्वी
गेन्दबाजीं कृतवान्, पाकिस्तानं १९.१
चक्रेषु बहिः कृतवान् ।

विश्वस्य शुल्के अस्थिरता,
अनिश्चितविपण्यप्रवेशः च
दृश्यते, तथापि भारतम् स्व
रूचिं प्राथमिकताम् प्रदास्यति

- डॉ. एस. जयशंकरः

हिमसंस्कृतवार्ताः - विदेशमन्त्री डॉ. एस.
जयशंकर इत्यनेन उक्तं यत् भारतेन
स्वातन्त्र्यात् आरभ्य आतङ्कवादस्य
साम्मुख्यम् कृतम् । एकः निकटवर्ती देशः
यः वैश्विक-आतङ्कवादस्य केन्द्रः अस्ति,
परन्तु भारतं स्वातन्त्र्यात् आरभ्य
आतङ्कवादस्य आक्रान्तस्य साम्मुख्यम्
कृतवान्। संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य महासभायाः
अशीतितमस्य अधिवेशनस्य
सामान्यविमर्श सम्बोधने डॉ. जयशङ्करः
रेखांकितवान् यत् दशकैः वर्षैः एकस्मिन्
देशे प्रमुखानाम् अन्ताराष्ट्रीय-
आतङ्कवादीनां आक्रमणानाम् अन्वेषणं
तत्रैव देशेन भवितुमर्हति। सः अपि अवदत्
यत् संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य आतङ्कवादीसूची
तस्य नागरिकैरेव पूर्णा अस्ति।

मन-की-बात इति कार्यक्रमे प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी
देशवासिभ्यः आग्रहं कृतवान् यत् अक्टूबरमासस्य
द्वितीये दिने खादी वस्तूनां क्रयणम् कुर्वन्तु

हिमसंस्कृतवार्ताः

- प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी वोकल फॉर लोकल इति मंत्रस्य स्मरणं कुर्वन् आगामि उत्सवानालक्ष्य जनेभ्यः स्वदेशी उत्पादानां प्रयोगस्य आग्रहं कृतवान् । मन-की-बात इति कार्यक्रमस्य षड्विंशत्यधिकशततमे प्रभागे सः अवदत् यत् आगामिषु दिनेषु बहवः उत्सवाः सन्ति। अथ च जीएसटी इति वस्तु-सेवाकर-बचत-महोत्सवः अपि प्रचलति। स्वदेशीय-उत्पादानाम् क्रयणेन न केवलं परिवारेषु सुखं आनयिष्यति, अपितु शिल्पीनां परिश्रमस्य अपि सम्मानं भविष्यति। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी आगामिनः उत्सवानालक्ष्य जनेभ्यः स्वदेशी उत्पादानां प्रयोगस्य आग्रहं कृतवान् । आगामिनः अक्टूबरमासस्य द्वितीये दिने गान्धी जयन्ती विषये प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् महात्मा गान्धी सर्वदा स्वदेशी खादी वस्तूनां स्वीकरणस्य विषये बोधयति स्म। सः अवदत् यत् विगत एकादशवर्षेषु देशे खादी वस्तूनां प्रति आकर्षणं बहु वर्धितम्। श्रीमोदी देशवासिभ्यः आग्रहं कृतवान् यत् अक्टूबरमासस्य द्वितीये दिने खादी वस्तूनां क्रयणम् अवश्यं कुर्वन्तु। श्रीमोदी नौसेनायाः द्वयोः वीर-अधिकारिण्योः उपलब्धेः चर्चा कृतवान् ये नाविका-सागर-परिक्रमा -काले अष्ट-मासान् यावत् समुद्रे स्थितवन्तौ । सः अवदत् यत् लेफ्टिनेंट कमांडर दिलना, रुपा च अस्य परिश्रमणस्य वर्णनं स्मारितवन्तौ । ते अधिकारिण्यौ तस्य क्षणस्य वर्णनं कृतवन्तौ यदा ते विश्वस्य अत्यन्तं दूरस्थ क्षेत्रं प्वाइण्ट नेमो इत्यत्र भारतीयध्वजरोहणं कृतवन्तौ । लेफ्टिनेंट सेनापतिः डिल्ना, रुपा च विश्वस्य प्रथमे महिले स्तः ये नौकामाध्यमेन अस्मिन् स्थाने अगच्छताम्। अस्मिन् क्रमे एते आस्ट्रेलिया, न्यूजीलैण्ड्, पोर्ट् स्टैन्ले, दक्षिण अफ्रीका, चापि गतवन्तौ। श्रीमोदी उक्तवान् यत् एतयोः अधिकारिण्योः असाधारणं शौर्यं तस्मै रोमाञ्चितवान्। अनन्तरं प्रधानमन्त्री प्रोक्तवान् यत् छठ

पूजा इदानीं वैश्विकः उत्सवरूपेण परिलक्ष्यते। सः अवदत् यत् प्रशासनं छठ महापर्वं यूनेस्को इत्यस्य अमूर्त-सांस्कृतिकैतिह्य सूच्यां समावेशयितुं प्रयतते । शहीद भगत सिंहः भारतीय-जनानां यूनां च कृते प्रेरणादायकः अस्ति। प्रधानमन्त्री प्रोक्तवान् यत् स्वतन्त्रता सेनानी भगतसिंहस्य, गायिकायाः लता मंगेशकरस्य च जयन्त्या मन-की-बात इति कार्यक्रमस्य प्रभागोयं विशेषः सञ्जातः। सः अवदत् यत् अमर शहीद भगत सिंहः भारतीय-जनानां यूनां च कृते प्रेरणादायकः अस्ति। लता मंगेशकरस्य विषये प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् तस्याः गीतेषु मानवीयसंवेदनाः विद्यते। तस्याः देशभक्तगीतैः जनाः प्रेरिताः सञ्जाताः। श्रीमोदी अवदत् यत् हस्तशिल्पक्षेत्रे अपि महत्त्वपूर्णपरिवर्तनानि भवन्ति। श्रीमोदी झारखण्डस्य आशीष सत्य व्रत साहू इत्यस्य उल्लेखं कृतवान्, यः आदिवासिभिः विनिर्मितां वेशभूषां जोहार ग्राम समवाय द्वारा वैश्विकमञ्चे उपस्थापितवान्। प्रधानमन्त्री प्रोक्तवान् यत् देशे आगामिषु दिवसेषु विजयादशमी उत्सवः भविष्यति। सः अवदत् यत् इदम् विजयदशमी पर्वं अन्यकारणात् अपि विशेषम् अस्ति, यतः अस्मिन् दिने राष्ट्रीय स्वयं सेवक संघस्य शतवर्षाणि पूर्णानि भवन्ति । महर्षि वाल्मीकी जयन्ती अक्टूबरमासस्य सप्त दिवसे आचरिष्यते। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी रामायणं महाकाव्यं विरच्य भगवतः रामस्य अवतरितायाः कथायाः माध्यमैः मानवीय-जनानां परिचयं कारयितुं महर्षेः वाल्मीकेः प्रशंसाम् अकरोत्। मन की बात इत्यस्मिन् कार्यक्रमे प्रधानमन्त्री मोदी भूपेन्द्र हजारीका द्वारा सिन्हाला, तमिल भाषयोः विरचितं एकं श्रव्यं गीतं जनेभ्यः प्रसारितवान् । श्रीमोदी असमराज्यस्य गायकस्य जुबिन गर्गस्य असामयिक निधनमाधृत्य शोकं प्रकटितवान्। जुबिन गर्गः एकः गायकः आसीत् यः देशे सर्वत्र प्रसिद्धिं अवाप्तवान्

तमिलनाडुराज्यस्य करुर
नगरे राजनैतिक जनसभायां
सञ्जातायाः घटनायाः
निरीक्षणाय उच्च न्यायालयस्य
पूर्व न्यायाधीशः अरुणा
जगदीशन इत्यस्याः
आध्यक्षे एकसदस्यीय-
निरीक्षणयोगः संघटितः

हिमसंस्कृतवार्ताः - तमिलनाडुराज्यस्य
करुर नगरे राजनैतिक-जनसभायां
सञ्जातायां जनसम्मर्दन-घटनायां ये जनाः
मृताः तेषां संख्या चत्वारिंशत् यावत्
वर्धिता अस्ति । चिकित्सा-शिक्षा-
निदेशकानुसारं एकाशीतिः जनानां
चिकित्साः प्रचलति। द्वौ व्रणिता जने
गभीर-स्थितौ स्तः, प्रधानमन्त्री
नरेन्द्रमोदी मृतकानां परिजनानां कृते
प्रधानमन्त्री राष्ट्रियराहतकोषात् द्वि
लक्षरूप्यकाणां अनुग्रहः राशिं प्रदातुं
घोषितवान् । व्रणितानां कृते च पञ्चाशत्
सहस्ररूप्यकाणां अनुग्रहं राशिः अपि
प्रदास्यते। अस्मिन्नेव क्रमे तमिलगा वेत्री
कङ्कगम (टीवीके) इत्यस्य संस्थापकः
अभिनेता राजनेता च विजयः शोक
संतप्तानां परिवाराणां कृते विंशतिः लक्ष
रूप्यकाणां सहाय्य राशिं प्रदातुं घोषणां
विहितवान्। तमिलनाडुराज्यस्य आरक्षि
निदेशकः जी. वेंकटरमन् प्रोक्तवान्
चतुर्थे पृष्ठे.....

HPCM लन्दनतः प्रत्यागतः मुख्यमंत्री, देहल्यां केन्द्रीयमन्त्रिभिः दलस्य वरिष्ठनेतृभिः च सह मिलिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता:- नवदेहली। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः लन्दनतः प्रत्यागतः। सः गतशनिवासे रात्रौ नवदिल्लीनगरस्य इन्दिरागान्धी- अन्ताराष्ट्रीय- विमानस्थानकं प्राप्तवान्। तस्य आगमनसमये राजनैतिकपरामर्शदातृभिः सुनीलशर्मा बिट्ट इत्यादिभिः नेतृभिः स्वागतं कृतम्। मुख्यमन्त्री स्वपुत्र्याः नामाङ्कनार्थं लन्दनं गतः आसीत्। सोमवासे दिल्लीनगरे सः अनेकैः केन्द्रीयमन्त्रिभिः, दलस्य वरिष्ठनेतृभिः च सह मिलितुं निश्चितः अस्ति। फलतः सोमवासे अपराह्णे मुख्यमन्त्री राज्यं प्रति आगमिष्यति इति अपेक्षा अस्ति। सः दलस्य राज्यप्रभारी रजनी पाटिल इत्यनया सह दिल्लीनगरे अपि मिलितुं शक्नोति। ज्ञातव्यं यत् काङ्ग्रेसस्य राज्यस्य, मण्डलस्य, खण्डस्य च कार्यकारिणीसमित्याः विगतनवम्बरमासात् आरभ्य विघटिताः सन्ति। अस्य विषये सः राज्यप्रभारिणा सह चर्चा करिष्यति इति अपेक्षा अस्ति। सः राज्यसम्बद्धेषु विविधविषयेषु केन्द्रीयमन्त्रिभिः सह अपि मिलितुं शक्नोति। रविवासे लन्दनतः

नवीनदिल्लीनगरं प्रत्यागत्य मुख्यमन्त्री मुख्यसचिवेन अन्यैः अधिकारिभिः सह सम्पूर्णम् अद्यतनं प्राप्तुं सम्पर्कं कृतवान्। तस्य पत्नी विधायिका कमलेशठाकुर अपि तेन सह लदनं गता आसीत्।

अधिकारिभिः सह मेलनम्

दिल्लीतः प्रत्यागत्य मुख्यमन्त्री सचिवालये अधिकारिभिः सह समागमं करिष्यति। अस्मिन् काले सः विभिन्नविभागानाम् कार्यस्य समीक्षां करिष्यति, अधिकारिभ्यः भविष्यस्य मार्गदर्शिकाः निर्गमिष्यति।

कुल्लूदशहरायाः कृते निमन्त्रणं प्रदत्तम्-

अन्ताराष्ट्रीयकुल्लूदशहरामहोत्सवसमितेः अध्यक्षः विधायकश्च सुन्दरसिंहठाकुरः रविवासे दिल्लीनगरे मुख्यमन्त्रिणा सह मिलितवान्। अस्मिन् अवसरे सः मुख्यमन्त्रिणे सुक्खुः इत्यस्मै कुल्लूदशहरायाः निमन्त्रणं कृतवान्। अन्ये अपि अनेके नेतारः दिल्लीनगरे मुख्यमन्त्रिणा सह मिलितवन्तः।

खदिरेण साकं प्लक्ष-अश्वत्थ-बदरी-वृक्षेष्वपि भविष्यति लाक्षाकीटस्य पालनम्

वैज्ञानिकाः परीक्षणेषु सफलतां प्राप्तवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता:- हमीरपुरम्। हिमाचले लाक्षा-कीटपालनम् उत्पादनं च सुलभं भविष्यति। हमीरपुरस्य नेरी-स्थानस्य सर्वकारीय- उद्यान- वानिकी- महाविद्यालये वैज्ञानिकाः द्वितीयवारं लाक्षा-कीटस्य सफलतापूर्वकं विकासं कृतवन्तः खदिरेण साकं प्लक्ष- अश्वत्थ- बदरी- वृक्षेष्वपि तस्य उत्पादनं सम्भवं भविष्यति। अनुसन्धानेन ज्ञातं यत् हिमाचलस्य जलवायुः लाक्षा कीटस्य कृते उपयुक्तः अस्ति। वैज्ञानिकाः पूर्वं खदिरवृक्षेषु कीटस्य पालने सफलतां प्राप्तवन्तः आसन्। अन्येषां वृक्षाणां विषये शोधं कर्तुं वैज्ञानिकाः खगलास्थिते अनुसन्धानक्षेत्रे प्लक्षवृक्षेषु लाक्षाकीटस्य कृषिं कर्तुं आरब्धवन्तः। एषा तेषां द्वितीया सफलता अस्ति। खदिर- प्लक्ष- अश्वत्थ- बदरीवृक्षाः च लाक्षाकीटस्य पौषकवनस्पतयः सन्ति। लाक्षाकीटस्य कृते एतेषु प्राधान्येषु वनस्पतिषु पालनस्य उत्पादनस्य च परीक्षणं कर्तुं अत्यावश्यकम्। एते कीटाः एतेषां वृक्षाणां शाखासु निवसन्ति, ततः पौषणं प्राप्नुवन्ति। ततः शाखाः अपचयनं (स्क्रेप) कृत्वा उत्पादनार्थं उपयुज्यन्ते। अस्य कृते २५ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं तापमानस्य आवश्यकता भवति। लाक्षाकीटः पीतः, नारङ्गः, रक्तः च भवति। पीतकीटस्य मूल्यं अधिकं भवति। स्त्रीकीटाः लाक्षा उत्पादं उत्पादयन्ति, पुरुषाः तु मेलनं कुर्वन्ति। कृषकाः व्यावसायिकरूपेण लाक्षा इत्यस्य कृषिं कर्तुं सुकरं भविष्यति। शीघ्रमेव नेरी महाविद्यालये कृषकाणां कृते लाक्षापालनस्य उत्पादनस्य च प्रशिक्षणं भविष्यति। लाक्षायाः विपण्यमूल्यं प्रतिकिलोग्रामं १५०० रूप्यकपर्यन्तं भवति। भारते उत्पादितस्य लाक्षा इत्यस्य त्रिंशत् प्रतिशतं जर्मनीदेशाय, अमेरिकादेशाय च निर्यातं भवति।

हिमाचलप्रदेशस्य स्थिति उपत्यका यूनेस्को इत्यस्य शीतमरुभूमि- जीवमण्डलसंरक्षणसूचौ समाविष्टा

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः हिमाचलप्रदेशस्य स्पीति-उपत्यका, शीतलमरुभूमिः, यूनेस्को-संस्थायाः विश्व- जैवमण्डल- संजालसूचौ समाविष्टा। अस्मिन् क्षेत्रे लहौल- उपत्यकायाः केचन क्षेत्राणि अपि अन्तर्भवन्ति। अस्मिन् प्रदेशे वायुना प्रहारितपठारः, हिमद्रोणीः, आल्पाइनसरोवराः, उष्ट्र- उच्चमरुभूमिः च सन्ति। यूनेस्को इत्यनेन विश्वस्य जैवमण्डलसंरक्षणजालस्य शीतलतमेषु शुष्कतमेषु पारिस्थितिकीतन्त्रेषु अन्यतमम् इति अपि मान्यता दत्ता। विधायिका अनुराधा राणा अस्याः उपलब्धेः कृते केन्द्रसर्वकारस्य, राज्यसर्वकारस्य, वनविभागस्य च आभारं प्रकटितवती।

भारतस्य शीतमरुभूमिजीवमण्डलसंरक्षणस्य समावेशस्य निर्णयः चीनदेशे आयोजिते यूनेस्कोसंस्थायाः अन्ताराष्ट्रीय- मनुष्य- जीवमण्डल- समन्वयनपरिषदः (MAB) ३७ तमे अधिवेशने कृतः। एतेन नूतनेन सूचीकरणेन भारते अधुना आहत्य १३ जैवमण्डलसंरक्षणं विश्वजैवमण्डल- संरक्षणजालस्य सूचीकृतम् अस्ति। यूनेस्को इत्यनेन उक्तं यत् २१ देशेभ्यः २६ नूतनाः जैवमण्डलस्य भण्डाराः डब्ल्यूएनबीआर- मध्ये योजिताः, ये विगत २० वर्षेषु सर्वाधिकाः सन्ति। यूनेस्को-संस्थायाः अनुसारं उत्तरभारते स्थितम् एतद् जैवमण्डलसंरक्षणं हिमाचलप्रदेशस्य लाहौल-स्पीति-मण्डलस्य हिमालयप्रदेशे ७,७७० वर्गकिलोमीटरपरिमितं क्षेत्रं व्याप्नोति।

पंचायतानां एवं नगरनिकायानां निर्वाचनस्य सज्जता तीव्रा,

२० कोटिरूप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति, ३५००० कर्मचारिणः नियुक्ताः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशे पंचायत-नगरनिकायानां निर्वाचनस्य सज्जता तीव्रता प्राप्ता अस्ति। राज्ये पंचायतानां प्रमुखानां चयनविषये चर्चा प्रचलति। राज्ये पंचायतीराजसंस्थानां नगरीयनिकायानां निर्वाचनायोजनस्य सज्जता अपि सम्पन्ना। राज्यनिर्वाचन- आयोगेन निर्वाचनप्रक्रियायाः सुचारुरूपेण संचालनाय प्रायः ₹२० कोटिरूप्यकाणां व्ययस्य अनुमानं कृतम्। अस्मिन् व्यये मतपत्रमुद्रणं, लेखनसामग्री, कर्मचारिणां कृते यात्राव्ययः दैनिकवृत्तिः च अन्तर्भवति। एतेषां निर्वाचनानां कृते प्रायः ३५,००० कर्मचारिणः नियोजिताः भविष्यन्ति, येन निर्वाचनप्रक्रियायाः समाप्तौ योगदानं भविष्यति। राज्यनिर्वाचन- आयोगेन एतेषां निर्वाचनानां कृते ३ कोटिमतपत्राणां मुद्रणस्य आदेशः दत्तः अस्ति। निर्वाचन- आयोगः सम्प्रति मतदातासूचिकायाः प्रारूपं अन्तिमरूपेण निर्धारयति। आगामिदिनद्वये मतदातासूचिकायाः प्रारूपः प्रकाशितः भवितुम् अर्हति इति सूचना अस्ति। राज्यस्य सर्वेषु ग्रामपञ्चायतेषु २०तः २६ सितम्बरपर्यन्तं आयोजितासु ग्रामसभासभासु मतदातासूचीनां सत्यापनं सम्पन्नम्। विवाहानन्तरं अन्यपञ्चायतेषु स्थानान्तरितानां, मृतकानां, स्थानान्तरितव्यक्तानां, महिलानां च नाम सूचीतः निष्कासितम्।

सीबीएसई-सम्बद्धतायै विद्यालयेभ्यः स्वयं आवेदनं कर्तव्यं भविष्यति

प्रधानाचार्याः दोषानपि उद्धृतवन्तः, सुविधाः सन्ति चेत् एव मान्यतां दीयते

हिमसंस्कृतवार्ता: - **शिमला।** हिमाचलस्य १०० सर्वकारीयविद्यालयाः केन्द्रीयमाध्यमिकशिक्षामण्डलेन सह सम्बद्धाः भविष्यन्ति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः इत्यनेन एतत् घोषितम्। विभागेन प्रक्रिया आरम्भा अस्ति। सीबीएसई-सम्बद्धतां प्राप्तुं विद्यालयेभ्यः स्वयमेव आवेदनं कर्तव्यं भविष्यति।

अस्य कृते सीबीएसई-संस्थानेन पटलम् उद्धाटितम् अस्ति। शनिवासरे विद्यालयीयशिक्षानिदेशालये सभा आयोजिता। सभायाः अध्यक्षता शिक्षासचिवः राकेशकंवरः अकरोत्। विद्यालयीयशिक्षानिदेशकः आशीषः कोहली, अतिरिक्तनिदेशकः जीवननेगी, बी.आर. शर्मा चापि उपस्थिता अभवन्।

सभायां अतिरिक्तनिदेशकः जीवननेगी सीबीएसई-विद्यालयानां विषये प्रस्तुतिः अयच्छत्। सः सीबीएसई-सम्बद्धतां प्राप्तुं नियमाः, निरीक्षणार्थं यदा आगच्छति तदा सीबीएसई-दलं किं किं निरीक्षणं करिष्यति, राज्यसर्वकारेण चयनितविद्यालयेषु काः मूलभूतसुविधाः उपलभ्यन्ते इति च व्याख्यातवान्।

विद्यालयेषु न्यूनतायाः विषये चर्चा

शिक्षासचिवः राकेशकंवरः विद्यालयस्य प्रधानाचार्येभ्यः केन्द्रीयमाध्यमिकशिक्षापरिषदः नियमानुसारेण स्वविद्यालयेषु न्यूनतायाः आकलनं कर्तुं निर्दिष्टवान्। यदि किमपि अभावः अस्ति तर्हि प्रस्तावः सज्जीकृत्य विभागाय प्रस्तुतयाम्। विभागः एतान् अभावान् न दूरं करिष्यति येन विद्यालयाः सम्बद्धतां प्राप्तुं शक्नुवन्ति।

प्रधानाचार्यैः अपि स्वविद्यालयेषु ये अभावाः सन्ति तेषां रूपरेखां दत्त्वा प्रस्तुतिः दत्तवन्तः।

एवं भविष्यति सम्बद्धतायाः प्रक्रिया

विद्यालयाः सम्बद्धतायै ऑनलाइन आवेदनं करिष्यन्ति। ततः केन्द्रीयदलं विद्यालयानां निरीक्षणं करिष्यति। विद्यालयानां निरीक्षणार्थं सीबीएसई-दलम् आगमिष्यति। प्रतिविद्यालयं निरीक्षणशुल्कं ७०,००० रुप्यकाणि भवति। समितिः सीबीएसई इत्यस्मै स्वप्रतिवेदनं प्रस्तौति। यदि प्रतिवेदनं सन्तोषजनकं दृश्यते तर्हि सीबीएसई प्रथमं आशयपत्रं (लेटर ऑफ इंटेंट) निर्गमिष्यति। एतस्य

अन्तरमेव विद्यालयः आधिकारिकसम्बद्धतां प्राप्स्यति।

एताः सुविधाः अवश्यमेव स्थापिताः भवेयुः

सीबीएसई विद्यालयस्य मान्यतायाः नियमेषु विद्यालये उच्चछात्र-शिक्षक-अनुपातः, प्रयोगशालाः, पुस्तकालयः, जलापूर्तिः, प्रक्षालनागृहाणि, क्रीडाङ्गणानि च इत्यादयः मूलभूतसुविधाः भवितव्याः। विद्यालयभवनस्य कुलनिर्मितक्षेत्रस्य आधारेण कक्षायाः संख्या निर्धारिता भवति। विद्यालये पर्याप्तपुस्तकानि, अङ्कीयसम्पदां च युक्तं सुसज्जितं पुस्तकालयः भवितव्यः।

भौतिकशास्त्रस्य, रसायनशास्त्रस्य, जीवविज्ञानस्य च प्रयोगशालाः अनिवार्याः सन्ति। सङ्गणकप्रयोगशाला अपि अत्यावश्यकी अस्ति। छात्राणां कर्मचारिणां च कृते स्वच्छाः पृथक् पृथक् प्रक्षालनागाराः आवश्यकाः सन्ति, यत्र प्रतिछात्रं एकं वर्गमीटर् स्थानं भवति। प्रत्येकं तले पेयजलं भवितव्यम्।

इदानीं विद्यालयानां कृते

उपसर्गस्य निर्माणं भविष्यति

शिक्षाविभागेन प्रधानाचार्यैः सह सभा कृता अस्ति। तदनन्तरं शिक्षकेभ्यः सीबीएसई-विद्यालयेषु सम्मिलितुं स्वविकल्पान् प्रस्तूयन्ते इति कथयिष्यते। एतेषां शिक्षकाणां कृते विभागः पृथक् उपसर्गं निर्मास्यति

संकटमोचनहनुमद्ग्रामि दुर्गापूजासमित्या भव्यदुर्गापूजामहोत्सवः आचरितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- **कुणाल कौशिकः।** श्रीकृष्णनगरस्थिते संकटमोचनहनुमद्ग्रामि गताष्टवर्षेभ्यः निरन्तरं प्रवर्तमानः दुर्गापूजामहोत्सवः अस्मिन्नेव वर्षेऽपि महता धूमधामना, श्रद्धया आस्थया च सह आचरितः। दुर्गामातुः भव्यप्रतिमा आकर्षकपण्डालश्च सम्पूर्णं क्षेत्रं भक्तिमयं कृतवन्तौ। दिवसभरं देवालयप्राङ्गणं मातृजयघोषैः, घण्टाघोषैः, शङ्खध्वनिभिश्च गुञ्जमानमासीत्। भक्तानां विशालभीः प्रातःकालात् रात्रिपर्यन्तं दर्शनाय आराधनाय च उपस्थिताः।

पूजाः धार्मिकानुष्ठानानि च-

प्रत्यहं प्रातःकालात् संध्यायाः पर्यन्तं हनुमान्, दुर्गामाता, लक्ष्मीमाता, अन्ये च देवदेवताः विशेषपूजाय सम्यगर्चिताः। वैदिकमन्त्रोच्चारणैः

धार्मिकानुष्ठानैः च सह भक्ताः मातुः चरणयोः श्रद्धां समर्पितवन्तः। विशेषाकर्षणं तु आसीत् दुर्गासप्तशती-सामूहिकपाठः, यस्मिन् भक्ताः मिलित्वा मातुः महिमानं स्तुत्य आशीर्वादं प्राप्तवन्तः। दिव्यपाठः सामूहिक-आरती च सन्ध्याकाले आयोजितः सामूहिकहनुमच्चालीसापाठः। ततः परं कृता सामूहिक-आरती, यस्मिन् शतशः भक्ताः दीपान् प्रज्वाल्य अद्भुतां भक्तिच्छटां प्रदर्शितवन्तः। आरत्याः समये सम्पूर्णं वातावरणं “जयमाते” इत्यस्य घोषैः गुञ्जमानम्। भक्तिसन्ध्या सांस्कृतिककार्यक्रमाः च महोत्सवस्य मुख्याकर्षणं आसीत् भक्तिसन्ध्या। यत्र सुप्रसिद्धा भजनगायिका शिवानी पाण्डेय लोकप्रियगायकश्च रत्नदुबे स्वीयैः संगीतमयैः प्रस्तुतीभिः श्रद्धालून् मन्त्रमुग्धान् कृतवन्तौ। तयोः भजनैः वातावरणं आध्यात्मिकशक्त्या आनन्देन च पूरितम्।

समितेः अभिनन्दनसन्देशः दुर्गापूजासमितेः पदाधिकृताः उक्तवन्तः- “एतत् आयोजनं मातुः कृपया भक्तानां सहयोगेन च अत्यन्तं सफलः जातः।” समितिः सर्वान् श्रद्धालून् हर्षेण अभिनन्द्य संकल्पं कृतवती यत् आगामिवर्षेषु एषः महोत्सवः भूयः भव्यताम् आगमिष्यति। सम्मानसमारोहः आयोजनस्य अन्ते समित्या मन्दिरस्य सक्रियसदस्याः सांस्कृतिक-कार्यक्रमप्रदर्शकाः च कलाकाराः सम्मानिताः। अस्मिन् अवसरे युवानेता दिव्यांशु भारद्वाजः, वार्डपार्षदः अंकितकुमारः, कुणालः, ऋषभकुमारसिंहः, आशीषकुमारः, बालकृष्णसिंहः, आर्यन्, दीपकः, रौनकः, अमनठाकुरः, अवनीशकुमारः, ललितकुमारः, अमनतिवारी इत्यादयः विशिष्टजनाः अपि उपस्थिताः आसन्।

हरियाणा केन्द्रीय विश्वविद्यालयस्य परिसरे बालकेन्द्रस्य शुभारम्भः

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रतिरविवासरे संस्कृत-भारती हरियाणा (न्यासः) एवं स्वामी दयानन्द सरस्वतीपीठस्य संयुक्ततत्त्वावधाने बालकेन्द्रस्य हरियाणा केन्द्रीय विश्वविद्यालयस्य परिसरे शुभारम्भः जातः। संस्कृतभारती हरियाणापक्षतः हरियाणाप्रान्तसम्पर्कप्रमुखस्य अशोक बचौली महोदयस्य उपस्थितौ केन्द्रस्य शुभारम्भः जातः। कार्यक्रमे सर्वप्रथमं सरस्वती मातुः समक्षं दीपं प्रज्वाल्य अशोक बुचौलीमहोदयः स्वस्य उद्बोधने उक्तवान् यत् बालानां संस्कारार्थं संस्कृतभाषायाः ज्ञानार्थं च बालकेन्द्रं महत्त्वपूर्णं सोपानम् अस्ति। राष्ट्रस्य कर्णधाराः बालाः एव सन्ति। संस्कृतभाषां विना संस्काराणां कल्पनापि न भवितुमर्हति। अतः सर्वेभ्यः संस्कृतभाषा अनिवार्या वर्तते। कार्यक्रमस्य संयोजिका डॉ. सुमन रानी बालकेन्द्रस्य उद्देश्यविषये विस्तारेण चर्चां कृतवती। प्रातःकाले यस्य मंत्रस्य उच्चारणं क्रियते तस्य मंत्रस्य अभ्यासं कारितवती। यथा-

कराग्रे वसते लक्ष्मीः करमध्ये सरस्वती।

करमूले स्थिता गौरी प्रभाते करदर्शनम्॥

कार्यक्रमेऽस्मिन् हरियाणासर्वकारस्य दादरी जनपदस्य योजना अधिकारी अरुणकुमारः, समाजसेविका ज्योतिमहोदया, शोधार्थी मनीष, भावना, वेदांशी, वैदिकः, शानवी, काव्यांशः, अन्नया, आशी, रुद्रः, केशवः इत्यादयः बहवः बालकाः उपस्थिताः आसन्।

उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानस्य निदेशकाः निदेशकः

विनयश्रीवास्तवमहाभागाः तेषामेव मार्गदर्शने ऑनलाइन-
प्रशिक्षण पाठ्यक्रमनिर्माणयोजनायाः अन्तर्गतं
संस्कृतभाषाशिक्षणकक्षायां समापनसत्रम् आयोजितम्

आचार्यविभाग-उत्तरप्रदेशशासनापीठसंस्कृतसंस्थानम्
उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानम्, लखनऊ
द्वारा संवाचितम्
सदरकसंस्कृतभाषाशिक्षणकक्षाअन्तर्गतम्
समापनसत्रम्
दिनाङ्कः - 27-09-2025 दिवसः - शुक्रवारः
समयः - 07:00 PM तः 08:00 PM
संस्कृतमिशन- <https://meet.google.com/zza-uhh-wdu>
मुख्यनिदेशकः
आचार्यविभागप्रमुखी
प्रशिक्षकः
संस्कृतसंस्थानप्रमुखः
संस्कृतसंस्थानप्रमुखः
संस्कृतसंस्थानप्रमुखः
संस्कृतसंस्थानप्रमुखः
संस्कृतसंस्थानप्रमुखः

हिमसंस्कृतवार्ता:- प्रवेशकुमारशुक्लः, लखनऊ।
सत्रस्य शुभारम्भः आकृत्या सरस्वतीवन्दनाया कृता। ततः
संस्थानगीतिका आराध्या, पञ्चाङ्गकथनं प्रीति अवस्थ्या
प्रस्तुतम्। मुख्यातिथिपरिचयः च संस्थानपरिचयः
अशोककुमारमिश्रेण कृतः।
कक्षागत-अनुभवकथनं अजितशेन सुरेशेन च कृतम्।
स्तोत्रपाठः कालिका-त्रिपाठ्या, लघुकथा प्रिया,

श्लोकवाचनं वैभवीमहोदयया, संस्कृतगीतं अनूप,
हेमलता-सुधा च प्रस्तुतवन्तः। सुभाषितं राधाशर्मा
उक्तवती। मुख्यवक्ता डॉ. दिवाकरमिश्रेण उक्तं यत्-
संस्कृतं जनभाषा भवेत् तदर्थम् उत्तरप्रदेश संस्कृत
संस्थानस्य आनलाइन कक्षा मध्यमेन यत् महत् कार्यं
प्रचलति तस्य प्रकटीकरणं अस्माकं सामूहिकं दायित्वं
वर्तते एतत् केवलं उत्तरप्रदेशसर्वकारस्य दायित्वं न अपि
तु समग्रम् अध्येतृणां, समाजिकानां राजनेतृणां दायित्वम्।
अन्ते प्रशिक्षिका दीपिका मिश्रा धन्यवादं व्याहरत्।
कार्यक्रमे निदेशकः विनयश्रीवास्तवः,
भाषाविभागमुख्यसचिवः आलोकः, प्रशासिकाधिकारी
जगदानन्दझा, योजनाप्रमुखः भगवानसिंहचौहानः,
प्रशिक्षणप्रमुखः सुधिष्ठमिश्रः, संयोजकगणतः मान्याः
धीरजमैठाणी, दिव्यरञ्जन, राधाशर्मा च अन्येऽपि
प्रशिक्षकाः संस्कृतसम्पुासकाः उपस्थिताः आसन्।
शान्तिमन्त्रम् एकात्मता प्रस्तुतवती। तांत्रिकसहाय्यं
प्रशिक्षकेन सत्यमिश्रेण कृतम्। संचालनं प्रशिक्षकेन
राजनदुबेवर्येण कृतम्।

अध्येता इत्यस्य वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने 'अध्येता' इत्यस्य वार्ता-
कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये। अहो,
तमिलनाडुराज्ये विजयस्य 'त वे क' दलस्य यात्रायां
महान् जनसम्मर्दः जातः, यस्मिन् एकोनचत्वारिंशत्
जनाः मृताः, बहवः व्रणिताः च। कीदृशं दुःखदम्
इदम्।

काव्या- आम्, अतीव दुःखदा इयं घटना। एतत्
श्रुत्वा मम मनः खिन्नं जातम्। इदानीम् अन्या वार्ता
अस्ति। अमेरिकादेशस्य वाणिज्यसचिवः हावर्ड-
लटनिकः भारतं ब्राजिलदेशं च 'परिवर्तनीयेषु' देशेषु
सूचितवान् अभूत्। सः कथितवान् अभूत् यत् आभ्यां
देशाभ्याम् स्वविपणीनाम् उद्घाटनं करणीयम्,
अमेरिकादेशस्य हितान् बाधमानाः नीतयः च
परित्याज्याः।

नन्दिनी- आम्, अमेरिकादेशस्य एतादृशी दृष्टिः
अस्माकं देशं प्रति चिन्तनीया एव। सर्वदा स्वहितमेव
पश्यन्ति ते। इतरा एका विस्मयकारिणी वार्ता
आगता। चीनदेशे विश्वस्य सर्वोच्चः सेतुः, 'हाजाङ्ग-
महागर्तसेतुः' इति नामकः, यातायातार्थम् उद्घाटितः।
काव्या- आम्, चीनदेशस्य तान्त्रिकं कौशलं तु
आश्चर्यकरम् एव। राजनैतिकेषु वार्तासु पुनः
आगच्छामः। अमेरिका-राष्ट्रपतिना डोनाल्ड-ट्रम्पेण
'एच-व्-बी' प्रवेशपत्रेषु अधिकं शुल्कं स्थापितम्।
तस्य अयं कृतः निर्णयः भारते वैश्विकप्रतिभायाः
आकर्षणार्थम् एकः अवसरः इति दृष्टः।

नन्दिनी - सत्यम्, विपदि अवसरः इति चिन्तयन्ति
बुद्धिमन्तः। अस्तु, वार्ताः तु समाप्ताः। चर्चायां भागं
गृहीतवत्यै काव्यै धन्यवादाः। श्वः पुनः मिलापः।
शुभमस्तु।

हिमसंस्कृतवार्ताः ईदर-धीरजः, हैदराबादः

तमिलनाडुः सम्मर्दघटना.....

यत् टीवीके पार्टी इति दलस्य महासचिवः एन.
आनंद समेत्य अन्येषु चतुर्षु जनसम्मर्दनमाधृत्य
प्रकरणमिदं पञ्जीकारितम्। अस्याः घटनायाः
निरीक्षणाय उच्च-न्यायालयस्य पूर्व न्यायाधीशः
अरुणा जगदीशन इत्यस्याः आध्यक्षे एकसदस्यीय
निरीक्षणयोगः संघटितः। अस्मिन्नेव क्रमे टीवीके
पार्टीति दलेन मद्रास उच्च न्यायालयस्य मदुरै पीठम्
अस्य प्रकरणस्य स्वतः संज्ञानं प्राप्तुं आग्रहं
विहितम्। यद्यपि न्यायमूर्तिं धंडापानीवर्येण तत् दलं
न्यायालये एक औपचारिकं याचिकां दातुं निर्देशः
प्रदत्तोस्ति। न्यायमूर्तिं धंडापानी, न्यायमूर्तिं
जोतिरमन उभयोः न्यायिक पीठ द्वारा श्वः मध्याह्ने
द्विवादानंतरम् याचिकायाम् वादश्रवणम् भवितुम्
शक्नोति।

३० सितम्बर मंगलवासरे दुर्गा अष्टमी पूजा :चन्द्र शर्मा

दिनाङ्के महाअष्टमी उपवासः भविष्यति। ३० सितम्बर
दिनाङ्के सन्धीपूजा सायं ५:४२ वादनतः सायं ६:३०
वादनपर्यन्तं भवति।
महाअष्टमी शुभयोगः
आश्विनमासस्य शुक्लपक्षस्य (उज्ज्वलपक्षस्य)
अष्टमीतिथिदिने शोभानयोगसहिताः अनेकाः शुभसंयोगाः
भवन्ति। शोभन योगस्य सन्धिः विलम्बितरात्रौ प्रातः १:०३
वादनपर्यन्तं भवति। तेन सह सायं ६:०६ वादनात्
शिववासयोगस्य निर्माणं भवति। अस्मिन् योगे जगदम्बा
भगवतीं पूजयित्वा सुखं सौभाग्यं च वर्धते।

दिनाङ्के महाअष्टमी उपवासः भविष्यति। ३० सितम्बर
दिनाङ्के सन्धीपूजा सायं ५:४२ वादनतः सायं ६:३०
वादनपर्यन्तं भवति।

महाअष्टमी शुभयोगः

आश्विनमासस्य शुक्लपक्षस्य (उज्ज्वलपक्षस्य)
अष्टमीतिथिदिने शोभानयोगसहिताः अनेकाः शुभसंयोगाः
भवन्ति। शोभन योगस्य सन्धिः विलम्बितरात्रौ प्रातः १:०३
वादनपर्यन्तं भवति। तेन सह सायं ६:०६ वादनात्
शिववासयोगस्य निर्माणं भवति। अस्मिन् योगे जगदम्बा
भगवतीं पूजयित्वा सुखं सौभाग्यं च वर्धते।

इच्छा पूर्तिः

अस्मिन् दिने ये भक्ताः श्रद्धया भक्त्या च पूजां कुर्वन्ति
तेषां सर्वाकामना पूर्णा भविष्यति। माता महागौरी भक्तानां
जीवने सुखं, समृद्धिं, कल्याणं च जनयति। अनेन कुटुम्बे
शान्ति-सुख-प्रेम-वातावरणं निर्मायते।

भयरोगात् मुक्तिः

माता महागौरी इत्यस्य आशीर्वादः भक्तान् भयात्,
मानसिकतनावत्, शारीरिकरोगेभ्यः मुक्तं करोति। तस्याः
प्रसादेन जीवने कष्टानि, दुःखानि, संकटाः च न्यूनीभवन्ति
। भक्ताः मानसिकं शारीरिकं च स्वस्थं सशक्तं च
अनुभवन्ति।

आध्यात्मिक प्रगतिः

अस्मिन् दिने आराधना अत्यन्तं फलप्रदं भक्तानां कृते
आध्यात्मिक-अभ्यास-रतानां कृते भवति। मातृप्रसादेन
लौकिकसङ्ग्रेभ्यः लौकिकबन्धेभ्यः च मुक्तिं लभते।
भक्तानाम् ध्यानं चेतना च उच्चस्तरं प्राप्नोति, येन तेषां
जीवने संतुलनं स्थिरतां च अनुभविष्ये शक्यते।

प्रज्ञाशक्तिवृद्धिः

महागौरी प्रज्ञाबलप्रदा देवी स्मृता। तस्याः आशीर्वादेन
व्यक्तिः कठिनजीवननिर्णयान् सहजतया कर्तुं समर्थः
भवति, मानसिकं, शारीरिकं, आध्यात्मिकं च सामर्थ्यं
अनुभविष्ये च समर्थः भवति। एतेन घरेलुजीवने
व्यावसायिकजीवने च सफलता सकारात्मकपरिवर्तनं च
भवति।

महागौरी पूजनीया

अष्टमी दिनाङ्के महागौरी देवी पूज्यते।
मातृत्वाशिषदाध्यात्मबलप्रदा देवी स्मृता। तस्याः पूजनेन
भक्तान् भयदुःखान् मुक्तं करोति। सा अन्नपूर्णा इति अपि
प्रसिद्धा अस्ति, अतः अस्मिन् दिने बालिकाः भोजनं दत्त्वा
सम्मानिताः भवन्ति, येन गृहे कदापि अन्नस्य अभावः न
भवति इति सुनिश्चितं भवति

अष्टमीतिथौ पूजायाः एते लाभाः सन्ति
अष्टमी तिथिः महाअष्टमी अथवा दुर्गा अष्टमी इति अपि
प्रसिद्धा नवरात्रस्य नवदिनेषु विशेषतया पवित्रा मन्यते।
अस्मिन् दिने महागौरीदेव्याः पूजां सम्यक् प्रकारेण कृत्वा
भक्तानाम् अनेकाः आध्यात्मिकाः भौतिकाः च लाभाः
प्राप्यन्ते।

अष्टमीतिथौ शुभः समयः

वैदिकपञ्चानुसारं आश्विनमासस्य शुक्लपक्षस्य
(उज्ज्वलपक्षस्य) अष्टमीतिथिः २९ सितम्बर दिनाङ्के सायं
४:३२ वादने आरभ्यते। अष्टमी तिथिः ३० सितम्बर दिनाङ्के
सायं ६:०६ वादने समाप्तः भविष्यति। ३० सितम्बर